

**СТЕПЕН НА РАЗПОЗНАВАЕМОСТ НА ИЗГОВОРА -Ъ
В ЧЛЕННАТА МОРФЕМА НА СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ОТ ЖЕНСКИ РОД,
ЗАВЪРШВАЩИ НА СЪГЛАСНА, КАТО НЕПРАВИЛЕН
СПРЯМО КНИЖОВНАТА НОРМА**

МАЛИНА СТОЙЧЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

m.stoycheva@ibl.bas.bg

Статията разглежда членуваните форми на съществителни имена от женски род, завършващи на съгласен звук, и тяхното произнасяне в устната реч. Проверява се до каква степен носителите на българския език възприемат като неправилен спрямо книжовната норма изговора -ъ на гласния звук от членната морфема под ударение: [обичтъ], [есентъ]. Анализът се основава на емпирични данни, получени чрез непредставително проучване, за което е избран методът на слушане на кратък текст.

Ключови думи: съществителни имена от женски род; не книжовен изговор; разпознаваемост на отклонение от правоговорната норма; български език

**DEGREE OF RECOGNIZABILITY OF THE PRONUNCIATION OF [-ъ]
IN THE DEFINITE ARTICLE OF FEMININE NOUNS ENDING
IN A CONSONANT AS NON-STANDARD IN COMPARISON
WITH THE STANDARD PRONUNCIATION**

MALINA STOYCHEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

m.stoycheva@ibl.bas.bg

The article examines the definite forms of feminine nouns ending in a consonant and their pronunciation. The author aims at establishing to what extent native speakers of Bulgarian perceive as incorrect the pronunciation of the vowel sound of the stressed definite article morpheme as -ъ (e.g. [обичтъ], [есентъ]) in comparison with the standard pronunciation. The analysis is based on empirical data obtained through a non-representative study employing the method of listening to a short text.

Keywords: feminine nouns; non-standard pronunciation; recognition of deviations from the orthoepic norms; Bulgarian language

1. Въведение

Известен брой съществителни имена от женски род в българския език завършват на съгласен звук (*радост, обич, общност, сигурност* и др.). Особеността при тях е, че при членуването им ударението пада върху членната морфема *-та*. Гласният звук от тази ударена морфема е правилно да се изговаря като *-а*: *радостта̀, обичта̀, общността̀* и т.н., а не като *-ъ*: [*радосттъ̀*], [*обичтъ̀*], [*общността̀*]. Общото правило, към което се причислява и изговорът на членуваните форми на съществителните от женски род, завършващи на съгласна, е, че не се редуцират гласните звукове под ударение. То следва от една обща фонетична закономерност – системна за българския език, която е формулирана в „Граматика на съвременния български книжовен език. Том първи. Фонетика“ (ГСБКЕ/GSBKE 1998: 35), а именно, че при редукцията „настъпват количествени и качествени промени в гласежа на неударените гласни“. Следователно гласните под ударение не се подчиняват на това правило.

Изключение от това правило представляват съществителните от мъжки род като *сняг, дъжд, град*, които при членуване местят ударението си върху членната морфема. Правилно е те да се изговарят със звук [ъ] накрая: [*снeгъ̀*], [*дъждъ̀*], [*градъ̀*]. Причината за това е, че при тях е налице условен правопис: буквата *a* се използва за отбелязване на звука *ъ* под ударение. Такъв е случаят и при глаголите от първо и второ спрежение за първо лице единствено число и трето лице множествено число сегашно време (*чета, лежат*), където ударената гласна *-а* от завършека също е правилно да се изговори като [ъ]: [*четъ̀*], [*лежатъ̀*]. Тези два случая са описани в точка 1.2.1 и 1.2.2 от „Официалния правописен речник на българския език“ от 2012 г. като особености при употребата на буквата *a*. Във всички останали случаи правоговорната норма изисква удареният звук *a* да се произнася като *a*, а не като *ъ*, включително и при съществителните от женски род, завършващи на съгласна, като *обичта, солта, общността* и др.

Според някои наблюдения немалък брой носители на езика не познават това правило и изговарят членуваните съществителни имена от женски род, завършващи на съгласна, като [*радосттъ̀*], [*обичтъ̀*], [*пролеттъ̀*]. Такъв изговор се чува дори в речта на хора, които имат висока езикова култура и познават и спазват голяма част от правилата в езика, включително университетски преподаватели, журналисти, общественици. Публичната устна комуникация в различни сфери (предимно по радиото и телевизията, но и в парламента) изисква тя да бъде съобразена с правоговорните норми на българския книжовен език и поради тази причина до голяма степен бива възприемана от значителна част от носителите на българския език като образец за правилност именно заради публичния си характер. В същото време устната реч на личностите с активни обществени изяви оказва влияние върху речта на останалите носители на българския книжовен език, което може да доведе до разколебаване на книжовната норма в определени пунктове.

Като се има предвид, че правилният изговор [общността], [общита] присъства много по-рядко в речта на публичните личности в сравнение с изговора [общността], [общитъ], това навежда на мисълта, че повечето хора, носители на българския език, не биха отчели като грешен изговора [есентъ], [общитъ], [отговорността]. Целта на настоящето проучване е да се провери дали хипотезата, че отклонението от това правоговорно правило е слабо разпознаваемо сред българските граждани от всяка възраст, вид образование и част на страната, отговаря на действителността.

2. Кратък преглед на изследванията по темата

Преди да бъдат анализирани резултатите от проучването, ще представим накратко някои становища на учени по разглеждания въпрос.

Поместената в книгата „Езикови тревоги“ от 1973 г. статия на Л. Андрейчин със заглавие „Книжовният изговор на крайно ударено -а при съществителните от женски род“ разглежда различните варианти на изговор в отделните региони от страната. Според автора в източните говори членуваните форми на съществителни от женски род на съгласна се изговарят като [-тъ]: [солтъ], [есентъ], [радосттъ], а в западните – като -а. Като уточнява, че за правилен трябва да се приеме изговорът с *a*, като *солта*, *есента*, *радостта*, езиковедът разграничава две схващания: 1) ударената членна морфема *-та* трябва да се изговаря като *-та* и 2) членната морфема под ударение *-та* трябва да се изговаря като [-тъ]. По думите му няма единство и при произношението на интелигенцията, където също се отразяват различните начини на изговаряне (Андрейчин/Andreychin 1973).

Относно произхода на некодифицирания вариант [общитъ] ще посочим накратко, че според И. Гаравалова при съществителните от женски род, завършващи на съгласна, в по-голямата част от българските диалекти определителният член произлиза от именителна форма на старобългарското показателно местоимение за женски род *та* (съвременна форма *-та*), а в останалите говори членният формант произлиза от генерализираната винителна форма на същото местоимение *та* (Гаравалова/Garavalova 2014: 148). За разпространението на това некодифицирано явление в съвременния български език Кр. Алексова посочва, че то е резултат не от влиянието на диалекти с генерализирана винителна форма върху други диалекти и други региони, а от влиянието на един формообразователен модел на думи, завършващи на съгласен звук, + определителен член под ударение, т.е. на модела *синъ*, *кракъ*, *дъждъ*, *мъжъ* (Алексова/Aleksova 2014).

За връзката между съвременното разпространение на форми от типа [есентъ], [лесентъ] и диалектите Ст. Буров излага наблюденията си, че този тип форми също не се възприемат както на изток, така и на запад като особени отклонения от книжовната норма. „Ако все пак може да се направи известно разграничение между двата произносителни типа, то е в това, че в западнобългарския произносителен тип изговор *та* успешно се конкурира

с изговор *тѐ*, за разлика от положението в източнобългарския произносителен тип, където изговор *тѐ* изцяло доминира“ (Буров/Burov 2012).

Изговора [-*тъ*] под ударение при съществителни от женски род на съгласна изследва и Красимира Алексова и описва резултатите в труда си „Езиковите нагласи и вариантността в устната реч (върху материал от национална представителна анкета)“ от 2013 г. За целите на проучването анкетираните трябва да оценят употребата на определителен член -*тъ* под ударение вместо -*та* при съществителни имена от женски род единствено число, завършващи на съгласен звук, по признака ‘правилност : неправилност’.

Данните от проучването показват, че 88,5% от анкетираните (без отговорилите „не знам“) оценяват изговора [*радосттъ*], [*песентъ*], [*мисълтъ*] на членуваните съществителни, завършващи на съгласна, като абсолютно неправилен. Този резултат се разминава с предварителното очакване на авторката, че явлението не се разпознава като правилно (Алексова/Aleksova 2013). Трябва да се има предвид обаче и начинът, по който е зададен въпросът в анкетата – анкетираните лица са помолени да оценят изговора [*радосттъ*], [*песентъ*], [*мисълтъ*] от 1 до 10 по признака ‘правилност : неправилност’. Подходът е такъв, че насочва респондентите към това да се замислят за именно този тип изговор и да го оценят. Затова и до голяма степен се очаква немалък брой респонденти да определят изговора като неправилен. Освен това според Алексова влияние върху приписаните негативни оценки оказва и принципът на генерализацията на зададени предходни модели, тъй като „въпросите, които са зададени преди този въпрос, изискват оценки за некнижовни речеви явления“ (Алексова/Aleksova 2016).

В рамките на същото проучване се изследва и доколко изговорът [-*тъ*-] под ударение на съществителните от женски род на съгласна ([*обичтъ*]) се схваща от респондентите като западнобългарска черта и доколко – като източнобългарска. Резултатите сочат, че има колебание при определяне на типичен за този тип изговор район от страната – процентът анкетираните, които определят явлението като типично източнобългарско, е почти еднакъв с процента на определилите го в най-ниска степен като характерно за Източна България. Този резултат се различава от мнението на Л. Андрейчин по това, че тук е налице трудност при определянето на принадлежност на явлението към някой от народните говори, докато ученият категорично определя изговора [*обичтъ*] като характерен за източните говори.

Друго проучване на Кр. Алексова („Обвързаността на перцептивната яркост на някои правоговорни отклонения със социалната и личностната идентификация на говорещия“ в сборника „Отговорността пред езика“) от 2018 г., разглеждащо правоговорни отклонения, показва, че изговорът [*отговорносттъ*] е единият от двата (от общо 20) некодифицирани варианта, които са разпознати като грешки от по-малко от половината респонденти: едва 3,8% от тях са посочили като грешни формите на съществителни имена

за женски род, завършващи на съгласен звук, с ударение върху членната морфема ([*отговорността*]). В анкетата респондентите слушат кратко изречение, в което има една социолингвистична променлива, като не всички изречения включват некодифициран вариант (Алексова/Aleksova 2018). Както става ясно, разликата в резултатите от двете изследвания е голяма. Второто от тях е с непредставителен характер, но все пак значителната разлика между двата резултата показва, че е от голямо значение видът на избрания метод на изследване.

По сходен начин са сравнени резултатите от други две анкетни проучвания на екип учени съответно от 2010 и 2012 г., първото от които е национално представително, в статията „Нагласи към форми от типа *есентъ*, *радосттъ*“ от Кр. Алексова и Ст. Фетваджиева. Резултатът от първото проучване, в което респондентите оценяват правилността на формите [*несентъ*], [*радосттъ*], [*мисълтъ*], е висок процент негативни нагласи към тези форми в анкетата. В другото изследване тези форми са включени в изречения (а не са представени като самостоятелно произнесени думи) и този път резултатът е, че 95% от анкетираните са преценили [*отговорността*] като произнесена правилно (Алексова, Фетваджиева/Aleksova, Fetvadžhieva 2015).

3. Емпирични данни

Подобно на второто от коментирания по-горе проучвания на Кр. Алексова, в настоящото изследване е избран методът на слушане на кратък текст (изречение от 11 думи). Както беше упоменато, целта на изследването е да се провери степента на разпознаваемост на изговора на членната морфема *-тъ* под ударение при съществителни имена от женски род, завършващи на съгласна, например [*радосттъ*], [*обичтъ*], като нарушаващ правоговорната норма. За тази цел е разпространена анкета сред 100 души, пълнолетни български граждани, което прави проучването непредставително.

Анкетата е изготвена с онлайн инструмента за създаване на формуляри Google Forms. Състои се от кратък видеоклип, откъс от новогодишното обръщение на президента Румен Радев, в който политикът произнася изречението „Нека благодарим на всички близки и приятели за обичта (изговорено [*обичтъ*]) и подкрепата“, и въпроси към него.¹

Изборът на президента като лицето, чийто изговор са помолени да оценят анкетираните, е мотивиран от това, че неговата реч в публичното пространство е съобразена в много висока степен с правоговорните норми на книжовния български език. Целта е да се покаже, че правилото, което е обект на настоящето изследване, е сред малкото, при които се допуска отклонение и от лица с висока езикова култура.

Първият въпрос е дали респондентите чуват грешка в изговора на някоя от думите в изречението, а вторият е каква според тях е грешката, ако има

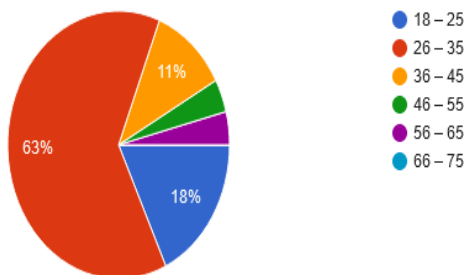
такава. Тези два въпроса и отговорите към тях ще бъдат коментирани при анализа на емпиричните данни. Следват въпроси, свързани с пола, възрастта, образователната степен, месторождението и вида специалност на отговарящите – филологическа или нефилологическа.

Разпределението на респондентите по пол е еднакво – 50% са жените и също толкова са мъжете. На следващите две графики се вижда разпределението на анкетираните по възраст (Графика 1) и образование (Графика 2).

На колко години сте?

100 отговора

 Копиране

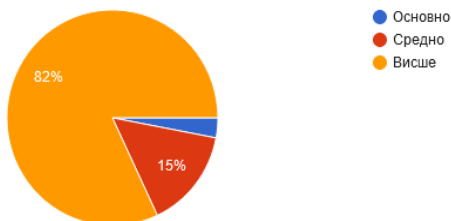

Графика 1. Разпределение на анкетираните по възраст

Какво е Вашето образование?

100 отговора

 Копиране

Графика 2. Разпределение на анкетираните по образование

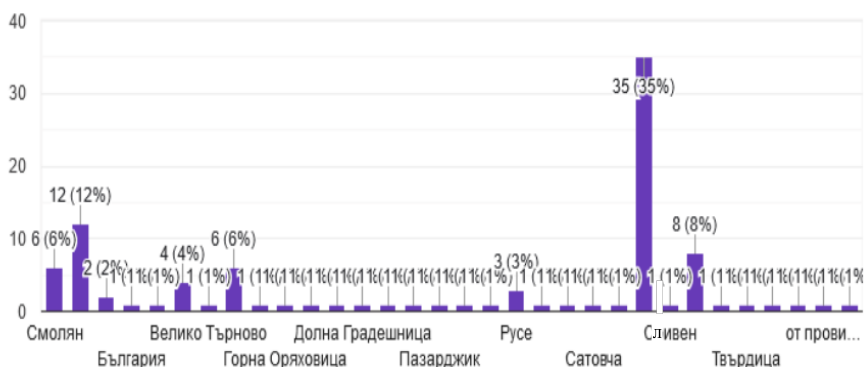
На следващата графика (Графика 3) е представено разпределението по месторождение, като поради големия брой отговори не всеки от тях е изписан под графиката. Най-голямата част от анкетираните са посочили София като свой роден град. Повечето от анкетираните са посочили, че са родени

в Западна България – 58, а респондентите, родени в град от Източна България, са 38 (4 анкетирани не са посочили месторождението си).

Откъде сте?

100 отговора

Графика 3. Разпределение на анкетираните по месторождение

По последния критерий – филологическа или нефилологическа специалност, респондентите се разпределят по следния начин: 23% от тях са с филологическа специалност, а 77% от анкетираните имат нефилологическо образование.

Формулярът дава възможност и всеки от отговорите на 100-те респонденти да бъде прегледан поотделно, което е практически с оглед на това, че по този начин може да се проследи например каква част от жените са открили грешката или каква част от далите верен отговор са с филологическа специалност и т.н.

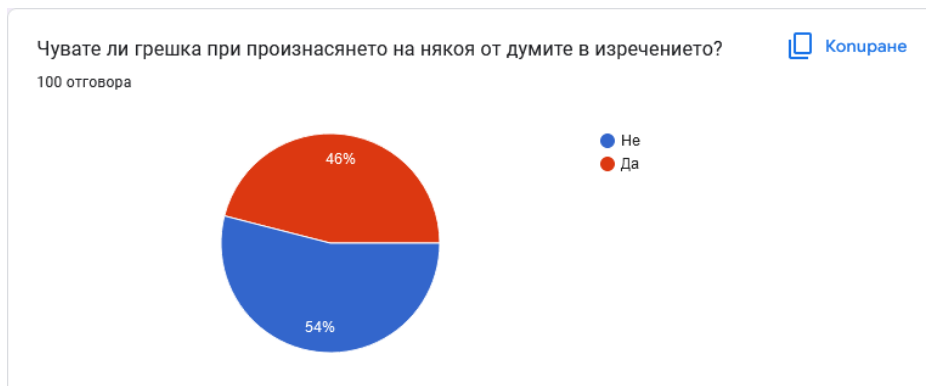
4. Коментари на емпиричните данни

Ще бъдат коментирани резултатите от експерименталното проучване на степента на разпознаваемост на изговора на съществителни имена за женски род, завършващи на съгласен звук, с ударение върху членната морфема като [обичтъ] вместо *обичта* като нарушение на правоговорната норма.

Трябва да се посочи, че този начин на провеждане на анкетата – прослушване на кратко изречение, е целенасочено концентриране на вниманието на респондентите върху търсенето на дума с некнижовен изговор. Това предполага по-висока степен на разпознаваемост, отколкото например слушането на по-дълъг текст. В сравнение обаче с метода, при който анкетира-

ните оценяват изговора на конкретна дума, може да се предположи, че броят на разпозналите отклонението от нормата би бил по-нисък.

Сравнително висок е броят на анкетираните, дали отговор „да“ на въпроса дали чуват грешка в изговора на някоя от думите. Резултатът от гласуването по този въпрос е представен на Графика 4.

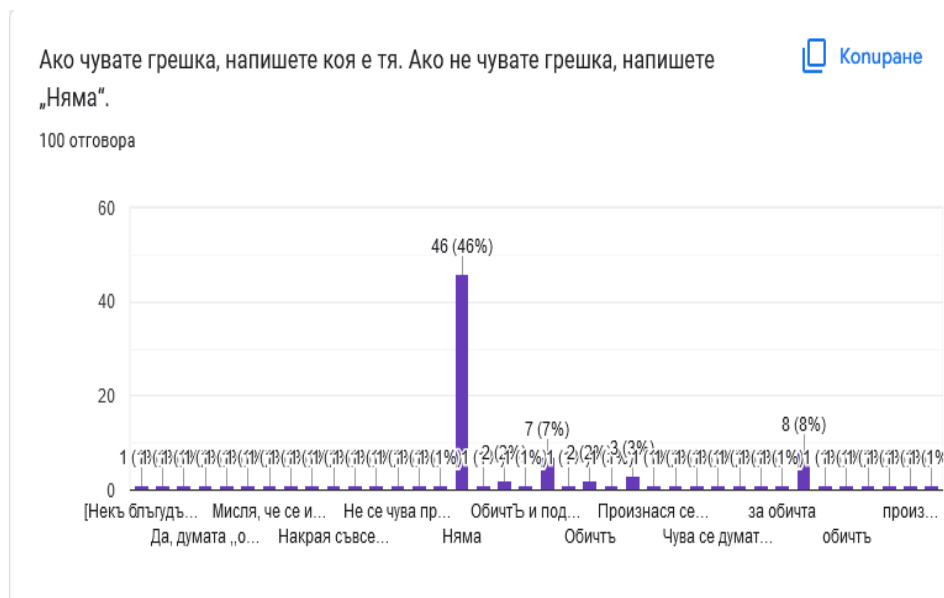

Графика 4. Разпределение на отговорите на въпроса дали анкетираните чуват грешка в изговора на някоя от думите в изречението, произнесено от президента Р. Радев

Процентът респонденти, които смятат, че в рамките на изречението „Нека благодарим на всички близки и приятели за [обичтъ] и подкрепата“ има неправилно изговорена дума от гледна точка на книжовната норма, е 46. Това е доста висок резултат, но той не съвпада напълно с резултата от отговорите на следващия въпрос – коя точно е погрешно изговорената дума, ако има такава. От споменатите 46 анкетирани 24-ма са тези, дали верен отговор – че думата *обичта* е неправилно произнесена като [обичтъ]. Останалите респонденти, които са отговорили, че чуват грешка, са посочили такава на други места в изречението – според някои е правилно да се каже „Нека да благодарим...“ вместо „Нека благодарим...“; на други им се струва, че думата „приятели“ е изговорена с некнижовна редукция на гласната „е“ в „и“ (степената на редукция при тази сричка обаче е пренебрежимо ниска и не нарушава книжовната норма); част от участниците в анкетата чуват думата „всички“, произнесена като [сички]; друга част от тях смятат, че не е съвсем ясно изговорен съюзът „и“ от съчетанието „близки и приятели“.

На Графика 5 са представени отговорите на въпроса каква грешка откриват респондентите, ако според тях има такава.

Графика 5. Разпределение на отговорите на респондентите, които са посочили, че чуват грешка

Резултатът от 24% от анкетираните, посочили като грешен спрямо правоговорната норма изговора [*обичтъ*], е по-висок от очаквания, но не достатъчно, за да опровергае хипотезата, че отклонението от това правоговорно правило е слабо разпознаваемо сред респондентите като некодифициран вариант на правилното *обичта*. Може да се направи заключението, че близо една четвърт от респондентите знаят кой е книжовно правилният изговор. Предвид това, че по-често в обществото се чува изговор [*пролеттъ*], [*есентъ*], [*речтъ*] обаче, може да се допусне, че тази част от анкетираните не прилагат знанието си на практика. Поставени в ситуация, в която целенасочено е привлечено вниманието им върху това правило и отклонението от него, те успяват да посочат като верен от гледна точка на правоговора варианта *обичта*, *сигурността*, *отговорността*.

Ще бъдат представени и други изводи от проучването, свързани със социално-демографските характеристики на анкетираните, които правилно са посочили изговора [*обичтъ*] като не книжовен.

1) Повечето от определилите като неправилен изговора [*обичтъ*] са жени (17 респонденти). Наблюдава се преобладаване на представители на женския пол сред анкетираните, разпознали грешния вариант, което дава основание да се твърди, че има статистическа връзка между фактора пол и отговорите на респондентите (предвид това, че всички участници в анкетата се разпределят поравно по признака пол – 50% жени и също толкова мъже).

2) По-голямата част от посочилите верния отговор са с висше образование (19 анкетиранни). *Трябва да се има предвид, че общият брой участници в анкетата не се разпределят поравно по признака образование – 82% от тях са с висше образование.* Резултатът от 19 анкетиранни, посочили грешния изговор, които са с висше образование, се равнява на 79% от всички, разпознали грешката. Този процент е много близък до общия процент участници с висше образование, което означава, че не може да се направи категорично връзка между фактора образование и отговорите на респондентите.

3) 14 респонденти от посочилите като грешен изговора [обичтъ] са с месторождение на запад от ятовата изоглосна област, 9 от тях са родени на изток от нея, а един анкетиран не е посочил месторождението си. Като вземем предвид общия брой участници в анкетата и техните характеристики по признака месторождение, ще видим, че: 1) 58% от всички респонденти са родени на запад от ятовата изоглосна област, а 14 от 24 е 58%; 2) 38% от всички анкетиранни са с месторождение на изток от тази област, а 9 от 24 е 37,5%. Става ясно, че по признака месторождение (и по-конкретно – разделението родени на запад – на изток от ятовата изоглосна област) общият брой участници и този на разпозналите грешния изговор е еднакъв като съотношение. Следователно, както и при признака образование, тук също не може да се твърди, че има връзка между фактора месторождение и отговорите на респондентите.

4) Участниците, разпознали като грешен изговора [обичтъ], които са с филологическа специалност, са 7, а тези от тях с различна специалност са 17. Процентът на всички участници в анкетата с филологическа специалност е 23, а 7 от 24 е 29% (тоест 29% от участниците с филологическа специалност са разпознали грешния изговор). Може да се обобщи, че процентът филолози, посочили грешно произнесената дума, е малко по-висок от процента на всички филолози, участващи в анкетата. Тази малка разлика обаче не е достатъчна, за да се направи извод дали е налице статистическа връзка между фактора вид специалност и отговорите на респондентите.

5. Мнение за възможни причини за изговора [обичтъ], [радосттъ]

Интерес представляват коментарите на две от респондентките относно правилния изговор [обичта]. Една от тях зададе въпроса защо е правилно да се изговаря обичта, а не [обичтъ], при положение че се казва [градъ], [дъждъ], [синъ]. От така зададения въпрос може да се допусне, че влияние върху изговора [-тъ] на членната морфема под ударение при съществителни от женски род, завършващи на съгласна, оказва изговорът на членуваните съществителни имена от мъжки род също с ударение върху членната морфема, където има условен правопис (звукът е ъ, но се пише а).

Вторият коментар от друга респондентка е, че е обърнала внимание на изговора [обичтъ], но е решила, че така е правилно да се изговори. Причи-

ната е, че е от добричкия край, където глаголите от първо и второ спрежение се изговарят с окончание -а вместо -ъ: [лежа], [сед'а] вместо [лежъ], [сед'ъ]. Това отклонение респондентката е коригирала, като е заживяла в София. Затова от престараване е решила, че е правилен изговорът [обичтъ]. Изглежда, при другия случай на условен правопис (при глаголите от първо и второ спрежение за първо лице единствено число и трето лице множествено число сегашно време) също може да се търсят причини за изговора [обичтъ], [възможносттъ], [радосттъ].

6. Обобщение

В настоящата работа се проверява степента на разпознаваемост на изговора на членувани форми на съществителни имена от женски род, завършващи на съгласен звук, например [сигурносттъ], [общносттъ], като неправилен от гледна точка на книжовната езикова норма. За целите на проучването беше изготвена непредставителна анкета, в която участниците отговаряха на въпроса дали чуват грешка при изговора на някоя от думите в изречение (търсената дума беше обичта, произнесена [обичтъ]). Процентът респонденти, разпознали оценяваната особеност като правоговорна грешка, е 24. Този резултат показва, че около една четвърт от респондентите разпознават грешния вариант, с което се потвърждава хипотезата, че изговорът [обичтъ] е слабо разпознаваем като не книжовен сред участниците. Предвид високата степен на разпространение на изговора [обичтъ] сред носителите на българския език представлява интерес изследването на явлението, както и това да се търсят възможните причини за този тип правоговорно отклонение.

БЕЛЕЖКА / NOTE

¹ Откъсът от речта на президента може да се чуе тук: <https://www.youtube.com/watch?v=yhiitioYBSc>.

ИЗТОЧНИЦИ / SOURCES

Откъс от новогодишното обръщение на президента Румен Радев за новата 2023 година. <<https://www.youtube.com/watch?v=yhiitioYBSc>> Публикувано на 9.01.2023 г. // Excerpt from President Rumen Radev's New Year's address for the new year 2023. <<https://www.youtube.com/watch?v=yhiitioYBSc>> Posted on 01/09/2023.

ЛИТЕРАТУРА

Алексова 2013: *Алексова, Кр.* Езиковите нагласи и вариантноста в устната реч (върху материали от национална представителна анкета) (Littera et Lingua Series Dissertationes 4). София, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, с. 108–113.

Алексова 2014: *Алексова, Кр.* Латентни фактори при изследването на връзки между езикови нагласи (върху данни от национална представителна анкета). – В: *Проблеми на социолингвистиката. Т. 11. Езикът във времето и*

- пространството*. София, Международно социолингвистическо дружество, ИК „Знак ‘94“, с. 405–419.
- Алексова 2016: *Алексова, Кр.* Социолингвистична перцепция, езикови нагласи и социална идентификация по речта. София, Парадигма.
- Алексова 2018: *Алексова, Кр.* Обвързаността на перцептивната яркост на някои правоговорни отклонения със социалната и личностната идентификация на говорещия. – В: *Отговорността пред езика*. Книга 5. Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, с. 72–83.
- Алексова, Фетваджиева 2015: *Алексова, Кр., Ст. Фетваджиева*. Нагласи към форми от типа есентъ, радостъ. – *Българска реч*, № 4, с. 38–48.
- Андрейчин 1973: *Андрейчин, Л.* Книжовният изговор на крайно ударено -а при съществителните от женски род. – В: *Езикови тревоги*. София, Наука и изкуство, с. 45–47.
- Буров 2012: *Буров, Ст.* Две норми в българската устна книжовна реч. – Електронно списание LiterNet, 07.11.2012, № 11 (156). <<https://litenet.bg/publish28/stoian-burov/dve-normi.htm>>
- Гаравалова 2014: *Гаравалова, И.* Членуването на съществителните имена в българските говори. София, Авангард Прима.
- ГСБКЕ 1998: Граматика на съвременния български книжовен език. Том I. Фонетика. София, Абагар.
- ОПРБЕ 2012: Официален правописен речник на българския език. София, Просвета.

REFERENCES

- Aleksova 2013: *Aleksova, Kr.* Ezikovite naglasi i variantnostta v usnata rech (varhu materiali ot natsionalna predstavitelna anketa) (Littera et Lingua Series Dissertationes 4). Sofia, Fakultet po slavyanski filologii, Sofiyski universitet “Sv. Kliment Ohridski”, s. 108–113.
- Aleksova 2014: *Aleksova, Kr.* Latentni faktori pri izsledvaneto na vrazki mezhdu ezikovi naglasi (varhu dannii ot natsionalna predstavitelna anketa). – In: *Problemi na sotsiolingvistikata. T. 11. Ezikat vav vremeto i prostranstvoto*. Sofia, Mezhdunarodno sotsiolingvisticheskoto druzhestvo, ИК “Знак ‘94”, s. 405–419.
- Aleksova 2016: *Aleksova, Kr.* Sotsiolingvistichna pertseptsiya, ezikovi naglasi i sotsialna identifikatsia po rechta. Sofia, Paradigma.
- Aleksova 2018: *Aleksova, Kr.* Obvarzanostta na pertseptivnata yarkost na nyakoi pravogovorni otkloneniya sas sotsialnata i lichnostnata identifikatsia na govoreshitia. – In: *Otgovornostta pred ezika. Kniga 5*. Shumen, Universitetsko izdatelstvo “Eписkop Konstantin Preslavski”, s. 72–83.
- Aleksova, Fetvadhieva 2015: *Aleksova, Kr., St. Fetvadhieva*. Naglasi kam formi ot tipa esenta, radostta. – *Balgarska rech*, № 4, s. 38–48.
- Andreychin 1973: *Andreychin, L.* Knizhovniyat izgovor na krajno udareno -a pri sashtestvitelnite ot zhenski rod. – In: *Ezikovi trevogi*. Sofia, Nauka i izkustvo, s. 45–47.
- Burov 2012: *Burov, St.* Dve normi v balgarskata ustna knizhovna rech. – Elektronno spisanie LiterNet, 07.11.2012, № 11 (156). <<https://litenet.bg/publish28/stoian-burov/dve-normi.htm>>

- Garavalova 2014: *Garavalova, I. Chlenuvaneto na sashtestvitelnite imena v balgarskite govori*. Sofia, Avangard Prima.
- GSBKE 1998: *Gramatika na savremennia balgarski knizhoven ezik. Tom I. Fonetika*. Sofia, Abagar.
- OPRBE 2012: *Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskia ezik*. Sofia, Prosveta.

✉ *Ас. Малина Стойчева*

Секция за съвременен български език
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assist. Prof. Malina Stoycheva*
Department of Modern Bulgarian Language
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria